

**Йосиф
Кардинал
Сліпий**

1892-1984

**Поміч Церкві
в Потребі**

Окреме число
«Відгуку Любови»
1985

**Слідами
Христа**

Дорогі Приятелі!

Це окреме число є присвячене пам'яті Глави і Отця Української Церкви Йосифа Кардинала Сліпого, який помер на вигнанні в Римі 7 вересня 1984 року. В останніх 21 літах я мав честь бути його помічником, співбратом - фронтовиком і приятелем. Йому на похвалу я бажаю поділитись з Вами деякими думками-почуваннями, які горіли в моїй душі в часі поминальної Літургії, коли я прощався з ним.

Собор, який він здвигнув на Божу славу наче пісню слави викуту в камені, коли він став вільним по сибірському аді, стався вже маленьким кутиком неба. На іконостасі, і на золотій мозаїці склепіння, і стін собору мерехтять Постаті сторожів-святих, які берегли Патріярха підчас його 39-літнього ув'язнення і вигнання. Одягнені в багряних мантіях у світлих митрах, що мерехтять Божою славою - митрополити, кардинали, єпископи, архимандрити, ієреї і ченці стоять кругом праху мученика-свідка, який пережив Сталіна і його кволого слугу, Патріярха Алексея, і відбудовував з поміччю Божої сили все те, що ці знищили у своїм служінню сатані.

Біль, що його переживає біля тисячна громада богомольців знаходить свій вислів у тужливих піснях «Аллилуя» і в сердечних голосіннях співаків в часто повторюваних окликах «Господи, помилуй», повних щирого ридання. Хресне дерево пониження, що його Померлий двигав так довго за свою Церкву і Нарід - ось в пошані кожної хвилини, коли священослужителі і лик вірних ісповідують свою віру в Триєдиного Бога і в перемогу Ісуса Христа, знаменуючи себе трічі знаком хреста. Кадильний дим зноситься облаком над мученим тілом, немов спізнений вислів прослави для цього великого Владики, якого, може, котрогось дня зватимуть останнім з «князів Церкви» у 20-му сторіччі.

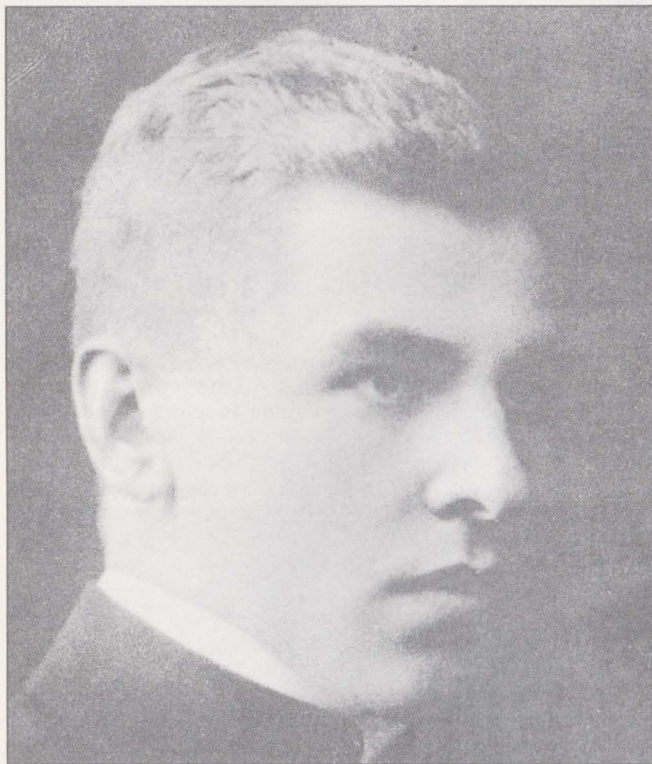
Час до дасу темпо і ритм співу степенується і голос повищується. Це вже не є благальна молитва, вона перемінилася в плач-ридання за Божу милість, і вона сягає ген аж до самого неба. Це вже не є поминальна молитва за душу Патріярха, але це-душа гнобленого народу, що шукає помочі. Це є останній оклик про заступництво до Пастиря, що вже стоїть перед Божим лицем: «Борони твій бідний нарід. Дай нашим священикам святість і кріпость. Збуди в наших єпископів бажання боронити твою спадщину. Випроси дипломатам надприродну передбачливість. Помози їм протиставитись спокусам міняти правду і справедливість за блудні здобутки. І благай про надхніння Святого Духа для твого слов'янського приятеля - Папи з Польщі, щоб він міг знайти дорогу, яка веде до миру і свободи»...

Коли останнє «Господи, помилуй» зникло в просторі, глуха мовчанка окутала Собор, що його создав усопший Патріярх. Нехай подасть Бог, щоб не мовчанка запанувала в одній, Святій, Соборній і Апостольській Церкві, для якої він жив і за яку помер. Нехай подасть Бог, щоб найкращі з його учнів осталися йому вірними, щоб постійно повторяли його навчання, яке він, немов другий Мойсей, проповідував своєму народові так широко і далеко як на це дозволяли межі-границі його обіцяної землі, поки не стануть нестертою, відбитою печаттю в серцях усіх українців. Тоді Всемогучий Господь приспішить день, якого його вірний слуга Йосиф Сліпий не дівдався бачити, день в якому справедливість заволодарює. Тоді цей сильний, відважний Отець-Пастир благословитиме з неба український нарід як Патріярх своєї Церкви, як колись Апостол Андрей благословляв київські гори.

Ми можемо бути певні того, бо Господь каже: «Я сам буду шукати за моїми вівцями і доглядати їх. Я виберу тебе споміж всіх народів і зберу вас разом з усіх країв і поверну вас до вашої батьківщини. Тоді ви будете жити в краю, який я дав вам і ви будете моїм народом і я буду вашим Богом.»

o. Веренфріг ван Страаме

Йосиф Кардинал Сліпий Послідовник Христа

Молодий Йосиф Сліпий як студент в Інсбруці

На сторінках цього журналу хочемо виявити пошану до життя, духа і прикладу одного з найбільших постатей двадцятого сторіччя - Йосифа Кардинала Сліпого - Отця і Главу Української Католицької Церкви, який помер в п'ятницю 7 вересня минулого року.

Він був глибокий вчений і любитель науки. Він був світлий ієрей і єпископ для свого розсіпаного і мученого стада. Він з певністю був найбільшою особовістю свого часу у своїм народі - в Україні. Він був ісповідником Христа, його в'язнили, мучили, морили голодом і холодом, висмівали, понижували, зневажали; він переніс все це для єдності Церкви Христової. Він був великим Кардиналом - Князем Церкви, який приніс своїм іменем Священній Колегії Кардиналів більше слави чим його вибір до неї приніс йому самому.

А однак ні в одному з цих досягнень, терпіннь чи слави не може охопити його величі будьхто з нас звичайних християн, щоб дати відповідь на приклад його життя удосконаленням нашого власного буття у чомусь шляхотному. Ні, його знаменем для нас є щось більше і при тому щось зовсім просте: це є іти за Христом і в той спосіб ставатися як Він.

Кевін Грант

Зміст

Послідовник Христа
Священик і вчений
Владика і мученик
Вигнанець і пророк
Отець своєї Церкви

3
4
5
8
10

Лист від о. Веренфріда	2
Голка і церква в вогні	9
Хронологія життя Кардинала Сліпого	12
Як Ваші пожертви піддержують Церкву в катакомбах	13
Завіщання Ісповідника	14
Поминальне слово Папи	15

Священик і вчений

Твоє ім'я є Роман Коберницький Дичковський, серед людей відомий ти як «Сліпий». Ти є молодим юнаком в селі Заздрість у Західній Україні. Це було в році 1897. Ти вчив свого молодшого брата читати. Його ім'я Йосиф. Твоє ім'я стане відомим для цілого світу сторіччя пізніше, коли цей Йосиф пригадає твою братню любов у своїм духовнім завіщанню. Бо твій брат став найбільшим чоловіком твоєї землі.

Він став світлом, що буде свідчити проти темряви комуністичного заперечення Бога крізь ціле двадцять сторіччя.

Ти був, Романе, що розбудив у твого брата любов до науки, яка забезпечила сьогодні продовження українського обряду і культури в скромному університеті св. Климента при вулиці Боччеа в Римі, який стався відродженням по літах, коли ваша Церква і Нарід, здавалось в якомусь моменті стали вирвані з пам'яті людей.

Божі справи

Йосиф Сліпий народився 17 лютого 1892 р. в багатій, глибоко християнській родині. Батьки виховали свого сина в такий спосіб, що він вже змалку виявив незвичайне замишування до науки і до Божих справ. Він був обдарований сильною фізичною будовою і шляхотним мужеським виглядом.

Він закінчив матурою свої гімназійні студії в Тернополі, коли мав 19 років почав філософічні студії у львівському університеті, мешкаючи у єпархіяльній семінарії.

Він побоювався, що його бажання стати університетським професором буде перешкодою для його священничого покликання. Але

святець Митрополит Андрій Шептицький розвіяв побоювання молодого чоловіка, вислаючи його на вищі студії до Інсбрука в Австрії.

У вересні 1914 царські війська зайняли Західну Україну і арештували шанованого Митрополита Шептицького за те, що проповідував до свого народу бути вірним Папі. Він остався царським в'язнем до березня 1917 року, коли розпався царський уряд під ударами марксистської революції.

Москва і російська православна Церква часто ласо встрявала в справі України і її з'єднаної з Римом Церкви. Вони постійно не могли стерпіти історичної події в Бересті 1596 року, в якій українська католицька Церква торжественно заключила злуку з Петровим Престолом.

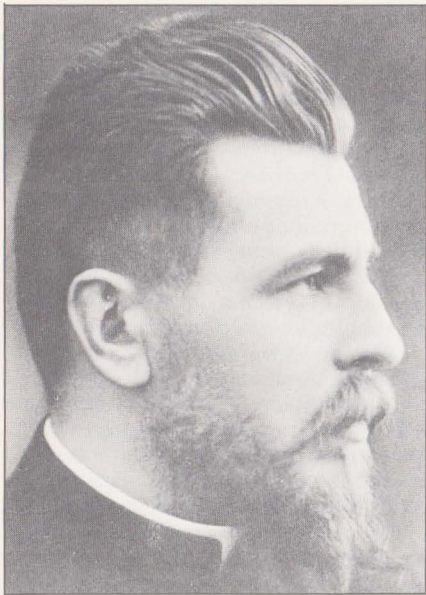
30 вересня 1917 р. Йосиф Сліпий повернувся зі своїх студій і став рукоположений на ієрея. Повернувся знову до Інсбрука і в 1918 р. блискуче закінчив свої студії докторатом, чим став кандидатом на професора в 1920 р. і на дальші відзначення, студіюючи в Римі.

Додому повернувся в 1922 р. як професор догматичної богословії у львівській Семінарії, освоюючи і видаючи богословський кварталник «Богословія». В 1925 р. він став ректором семінарії, а чотири роки пізніше, маючи 37 років, його призначено першим ректором Львівської Богословської Академії, яку він провадив до 1944 року. Його письмові праці охоплюють широку тематику богословії, філософії, літургії, літератури, історії, канонічного права і мистецтва. Це був період щасливого сповнення мрій стати священиком і науковцем. Довго це не тривало.

Собор св. Юра у Львові

Візія і надія в очах молодого ієрея.

Владика і мученик

Поза кулісами у Львівській Богословській Академії кипіло неспокійне життя українського народу. У вирі революції 1917 років Україна на коротко відзискала свою незалежність (1918-1922). Політична боротьба привела до відродження Української Автокефальної Церкви, яка відділилася від російської патріархальної Церкви. Але вже так рано як 1920 року большевики здобули контроль над майже всіма українськими землями - східними і центральними, а Польща взяла західні, включаючи Галичину. Західно-європейські потуги залишили пробуджену націю на свою власну до-

лю. Вона осталась і остається Українською Советською Соціалістичною Республікою.

Коли большевикам вдалося майже цілковито знищити Автокефальну Православну Церкву, Українська Католицька Церква, яка є у меншості, оціліла в Галичині і продовжувала діяти під проводом Митрополита Шептицького. В листопаді він просив Папу Пія XII призначити Йосифа Сліпного - вже митрофорного ієрея - своїм помічником і наслідником. Папа негайно погодився на це призначення для «Вашого улюбленого учня, про якого Ви часто мені згадували і висловлювалися з признаннями»... І так 22 грудня 1939 року в Празник Непорочного Зачаття, за юліянським календарем, Йосиф Сліпий був хіротонізований на Архiepіскопа руками сідоглавого Митрополита.

Пів мільйона депортованих

Новий архієпископ-помічник взяв собі за мотто слова «per aspera ad astra» - через колючки до зір і його почування стались вкортці гіркою дійсністю. Тільки тиждень раніше впала польська держава і ось Західну Україну поглинув СРСР. Тверде переслідування українських католиків почалось негайно.

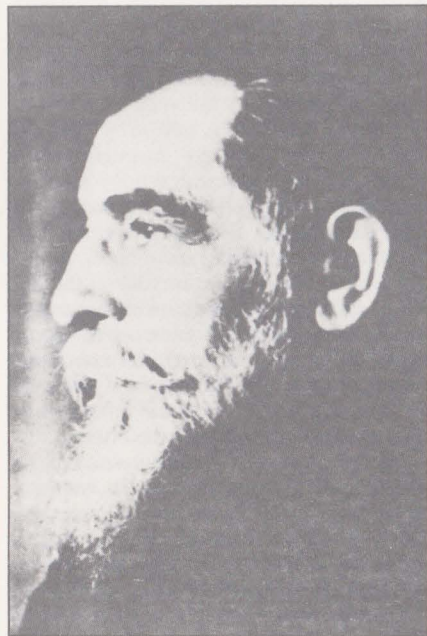
Діючи, поки ще міг, у часі великої небезпеки, похилий Митрополит скликав у вересні 1939 року Синод, на якому створив три нові екзархати і назначив чотири нових екзархи. Один з них став Йосиф Сліпий, якого за апробатою Папи Пія XII, він призначив екзархом Східної України.

Советська навала на католицьку Церкву була перервана німецькою інвазією в червні 1941 року, але до того часу комуністичні власті вже депортували 250.000 осіб львівської епархії, а правдоподібно

подвійне число усіх разом з Галичини. Десятки священників були помордовані, ув'язнені і депортовані. В липні 1944 року советські війська повернулися знову і 1 листопада того року Митрополит Шептицький помер. Його наслідник ступив на поріг свого мучеництва.

В грудні 1944 року новий Митрополит післав делегацію до Москви, яка старалася про легалізацію української католицької Церкви. Советські власті визнали їхню Церкву на чолі з Йосифом Сліпим, але вимагали від них, щоб переконати українських повстанців залишити воювати за національну незалежність. То була пастка в яку він не поважився впасти і зразу почалося жорстоке переслідування.

Вже в часі відступу большевиків перед німцями архієпископ Сліпий стояв перед стіною, очіку-

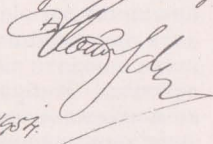

Смуток і осамітнення в сибірській тюрмі

Ви вже тепер вогорили завдання, то оскільки ніде не
вже готовити Великого Св. Григорія. Хр. раждається.

Ось такі мої побажання! Хотівби я накінець висло-
вити мій великий біль поповоду смерті Пр. Лак. Я
чув, що він був 1948 р. на Воркуті, опісля в 1951 ма-
буть в Читі. Чи справді він скінчився і де? Я від-
правив три Сл. Божі за обох Ваших і Стан. Григорія.
Біг життя з честю звершили і прийняли належ-
ний вінець заплати! Відпишіть негайно та напи-
шіть про своє здоровля.

Христове Різдво 1954

Тут подаємо репродукцію закінчення різдвяного по-
слання Митрополита в 1954 р. писаного його влас-
ною рукою зі Сибіру. Він пише:

«Ви вже тепер відчули завдаток того мира і ща-
стя, яке готовить Вам Христос. Хр. раждається.
Ось такі мої побажання! Хотівби я накінець висло-
вити мій великий біль поповоду смерті Пр. Лак. Я
чув, що він був 1948 р. на Воркуті, опісля в 1951 ма-
буть в Читі. Чи справді він скінчився і де? Я від-
правив три Сл. Божі за обох Ваших і Стан. Григорія.
Біг життя з честю звершили і прийняли належ-
ний вінець заплати! Відпишіть негайно та напи-
шіть про своє здоровля.

Благодать Господа з Вами усіми.

Христове Різдво 1954

† Йосиф М.

ючи розстрілу wraz з іншими, але в чудесний спосіб їх звільнено. Тепер йому як Митрополитові осталося тільки кілька місяців сповняти своє служіння на волі. 11 квітня 1945 року советські власті арештували його wraz з іншими єпископами. В Соборі Св. Юра у Львові зроблено обшук. Арештованим священикам поставлено вимогу перейти на російське православ'я або бути засудженими як агенти «світового фашизму».

Коли вся українська ієрархія була схоплена, московський патріарх Алексей звернувся «пастирським посланням» до католицьких вірних, кажучи їм, що їхні пастирі їх залишили. Триста відважних священиків запротестували до советського міністра Молотова і домогалися звільнення своїх єпископів, але їхні вимоги були даремні. Комуністичні власті взяли Митрополита зі Львова до Києва, ізолювали його цілковито і почали наполегливе слідство-допит, головню в нічних годинах, вимагаючи від нього відірватись від папи і обіцяючи йому митрополію в Києві в

російській Церкві. В осамітненню з Ісусом він сміливо видержав як і інші його співбрати в єпископаті.

Советські власті засудили Митрополита Сліпого на вісім літ тюрми и каторжних робіт в Моклакові, Вятці, Новосибірську, Бойми, Печорі, Красноярську, Камчатці, Інті, Єнісейську, Потьмі, Воркуті і Мордовії. Коли думаємо про нього серед тих жахів, можемо співчувати його Церкві. Православні російяни зайняли усі католицькі парафії. Бути католиком стало злочинном. Усі спархії, монастирі, школи скасовано. Половину священиків арештовано, одну п'яту частину за-слано.

Дві енцикліки

Папа Пій XII невтомно інтервеновав в імені українців і Митрополита. Він написав дві енцикліки в їхній обороні в 1945 і 1952 роках, в першій називаючи Патріярха Алексея спільником в переслідуванню. Папа вівслав зворушливого листа до Митрополита Сліпого на Різдво 1957 р., відзначаючи тим со-

прокірчя його священства у вересні того року. Але його турботи найшли малий відгомін серед католицького світу.

Суше вичислювання дат і місцевостей на Хресній Дорозі Йосифа Сліпого не показує так живо його терпіння як з думок, які ми маємо з того жажливого часу на основі його власних писань і зі спогадів його товаришів недолі в таборах.

У своїм Завіщанню він згадує з болем серця - 'ув'язнення ніччю, тайні судилища, безконечні допити і підглядання, моральні і фізичні знуцання й упокорення, катування, морення голодом; нечестиві слідчі і судді, а перед ними я, безборонний, в'язень-каторжник, «німий свідок Церкви», що знеможений, фізично і психічно вичерпаний, дає свідчення своїй рідній мовчазній і на смерть приреченій Церкві... І в'язень-каторжник бачив, що і його шлях «на краю землі» кінчався приреченням на смерть!

«Силу на цьому моєму хресному шляху В'язня ради Христа давала мені свідомість, що цим

шляхом іде також зо мною моє духовне стадо, мій рідний український нарід, всі владики, священники, вірні, батьки і матері, малолітні діти, жертвенна молодь і безпомічні старці. Я не самотній!».

Двічі в очах смерти

Двічі був близько загибелі і врятували його спів'язні. Одного разу, по допиті, коли дали йому їсти тільки малу рибу на день, він зомлів. Спів'язні гукнули - «кип'ятку для старика!»... Це тривало три години. Сторожа поступилась, принесли йому води і він прийшов до себе. Знову ж коли віцепрезидент Ніксон подорожував по Росії поїздом, Митрополит був у поїзді повним в'язнів, що його звернули на інший напрям, і у великій тісноті бракувало повітря при однім маленьким віконці. Багато загинуло від удушшення, Митрополита протиснено до того ж віконця і він уцілів.

Митрополит Сліпий впає на коліна перед своїх визволителем Папою Іваном - день по своїм приїзді зі Сибіру до Риму.

Коли він скінчив свій перший термін-засуд в 1953 р., його перевезли на коротко до Москви, але введовзі йому дали другий присуд на дальших п'ять років каторги в Сибірі. Припадкові листи від нього дійшли до деякого підчас тих літ і ми подаємо тут відбитку уривка з його різдвяного послання 1954 року.

В 1962 він одержав свій останній присуд і його відіслали до дуже тяжкої тюрми в Мордовії, «з якої ніхто не виходить живим», а в якій кожний вмирає «природною смертю».

Отець Леоні - єзуїт - описуючи страхіття тюрми в перехіднім таборі в Кіров, повної блощиць, пригадує таке: «В межичасі до нашої камери вкинули інших політичних ув'язнених. В сумерку я почув невідомий мені голос, що мене кликав. Старий чоловік з бородою стояв біля моїх нар. Він подав мені руку, кажучи - «Йосиф Сліпий». І радість і біль в той сам час стиснули моє серце у свідомості, що я нахожусь разом з моїм Митрополитом.

Одягнений в лахміття

Але найбільш потрясаючі і зворушливі спомини мають ті, які бачили Архиспископа в Інті, провінції Комі, близько північного Полярного Кола. Наочні свідки пригадують собі його одягненого в лахміття, перев'язаним торочками кругом колін і ліктів, ноги покриті глиною, беззахисний чоловік проти зимна, яке досягало 45 степенів нижче зера. Дійсний «Ось чоловік». Помимо цього, ми пригадуємо собі його спокійного, вирозумілого і навіть благочинного у відношенню до наглядачів і підглядачів, яких не бракувало в тому місці важких страждань.

Австрійський професор Гробауер пригадує приїзд достойного Пастиря у товаровім вагоні до Ін-ти. Коли в глуху ніч глибоким снігом в'язні ішли до табору, він

Його герб.

впав, стративши притомність. Конвоїр вдаряючи його прикладом рушниці змусив його іти далше. Він впав знову і не міг більше підвестися, незважаючи на брутальність конвоїра, Гробауер підніс його, взяв під руку і поміг йому, наче Киринець, йти далше. Коли нарешті прибули, Митрополит сів знеможений на свій малий клунок. Несподівано з'явилися двоє урків, вирвали йому його клунок і залишили з кров'ю на устах і з носа.

В 1962 році советські слідчі намагалися ще раз підступно заманити Божого чоловіка хитрими обіцянками дати йому пост російського патріярха. Він не похитнувся знову, як і його Господь в пустині.

В межичасі Папа Іван XXIII наполегливо шукав способу, щоб його звільнити. Советський вождь Хрущов погодився звільнити в'язня. Кардинал Сліпий пізніше згадував, як він про те довідався. В хвилині, коли він був дуже хворий і думав про смерть, якийсь наглядач спитав його: «Старик, як почувашся?» Тоді принесли йому юшку, перевели в інше місце і дали ліжко.

Він прибув до Риму 9 лютого 1963, кульгаючи до монастиря у Гроттаферрата з відмороженою ногою. Йому дали напитись гарячого молока.

Вигнанець і пророк

*«Не стидайтесь нічим своїм. Дорожіть вашою духовною спадщиною»
Так говорить пророк.*

Ніколи і на думку не прийшло великому українському Пастиреві покидати свою Церкву і свій нарід. Навіть, коли вже звільнили його, його запит звучав: «Чи моє звільнення означає визнання свободи для Греко-Католицької Церкви?» Та вони сказали йому тільки, що його повезуть до Москви і там він зможе про те питання говорити. Незважаючи на

те, він пережив тяжку кризу свого сумління поки залишив Сибір і поїхав до Москви. Він хотів поїхати до Львова і сказав: «Я не можу залишити мого народу. Але щоб сповнити волю Папи і якщо це буде на користь моему народові, та й, якщо вони не дозволяють мені вертатись на Україну, побачимо, що станеться зі мною».

В своїм Завіщанні він так на-

писав про цю ситуацію: «Та голос бл.п. Папи Йоана XXIII кликав мене на Ватиканський Собор. Його голос був для мене наказом, бо і в ньому вбачав я незбагненний задум Божого Промислу. Чи не був це поклик дати живе свідчення нашій Церкві? Чи не був це поклик, завершувати те, чого не міг я довершити як в'язень?»

Він надіявся, що одержить швидко дозвіл повернутися в Україну по Соборі, але його звільнення в дійсності було під умовами, які перешкодили його бажанням. У висліді він був глибоко зворушений ясними словами, якими міністер Андреотті описав його приїзд до Риму, майже інкогніто: «Коли Ви прибули до Риму, відбулося це перед нами, католиками римлянами, під своєрідною заслоною мовчанки. Дивний цей наш світ! Бо це світ, в якому стільки разів мається страх віддати пошану переслідуваному, керуючися бажанням перешкодити в тому, щоб, бува, переслідувач не взяв цього як виклик, чинити ще більше зло від того, яке він творив аж до цього моменту. Ми були б привітали Вас з такою радістю, з якою християни Риму вітали св. Петра».

Крицевий характер

Архиспископ Сліпий почав тепер спокійно, але енергійно здійснювати своє нове служіння на вигнанні. Він появився на телевізії вперше 17 березня в часі беатифікації Єлисавети Сетон. Тиждень пізніше він проповідує в Папській Грецькій Колегії і каже студентам: «Ви у наших часах можете опинитися у цілковито безбожному оточенні, в якому більшість... побороє існування Бога, заперечує всяку релігію і Вас назве ошуканцями і ворогами народу. Якщо Ви не здобудете крицеве богословське виховання і знання, легко можна

втратити голову і власти під вплив безбожництва».

Він післав чудовий і історичний привіт хворому Папі Іванові у травні і сам поважно захворів пару тижнів пізніше і новий Папа Павло VI прийшов його відвідати на ложі болізни. Він одужав, був президентом в часі одинадцятиденної Чернечої Ради Сестер Василіянок на Авентині, відвідав Сицилію і промовляв на Другому Ватиканському Соборі 11 жовтня 1963. Ще в році свого визволення він взявся здійснити найбільшу мрію свого серця: він оснував Український Католицький Університет. Цей маленький центр відродження Української Церкви є тільки тимчасово в Римі. Коли прийде свобода для України, він буде перенесений туди, у свій власний осідок.

Наступного року він купив монастир для своїх Монахів Студитів біля альбанського озера і з радістю представив 8 січня 1965 монашу спільноту Папі Павлові.

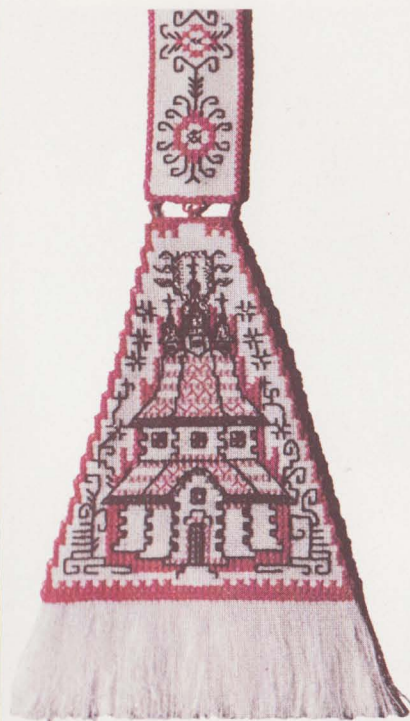
Власть і рішучість на вигнанні в Римі

Пару тижнів згодом, 25 січня 1965, Папа Павло іменував 27 нових кардиналів і Митрополит Сліпий був одним з них. Першими в реєстрі були східні патріярхи і слідує Кардинал Сліпий. Тоді один з кардиналів, Кардинал Теста, сказав до нього: «Ви вже є кардиналом in rectore Папи Івана», - потверджуючи тим загальний здогад, що він був одним з трьох тих кардиналів, що їх визначив Папа Іван на консисторії 28 березня 1960. Новий Кардинал Сліпий спитав Монс. Каповілля, чому він не сказав йому про його номінацію раніше: «Тому що мені не вільно було цього сказати», - він міг тільки відповісти. Але Кардинал Теста доброзичливо відкрив таємницю.

Благородні поучення

Між великими творами Кардинала Сліпого на вигнанню було оснування і побудова Собору Святої Софії - Премудрости - при вія Бочча в Римі. Цей Собор - тобто храм, до якого наряд паломничає з усіх усюдів в часі деяких празників, і цей гарний зразок зодчества був побудований між 1967-69 згідно з власним пляном Кардинала. Це мала би бути репліка Святої Софії в Києві, з тими самими структуральними чертами. Був він посвячений 27 вересня 1969 і наступного дня Папа торжественно приніс моці св. Климента Папи. Собор є духовним центром всіх українців католиків - розсипаних по всьому світі скитальців і Кардинал залишив його їм з поученнями у своїм Завіщанні.

Голка і церква в полум'ї

Жінки теж доведені до пониженьня і рабства в советських таборах. Між українськими жінками в'язнями виникла чудова і майже неймовірна традиція робити мініатюрні килимчики, закладки для священних літургічних книг.

Це звичайно робиться кольоровими нитками зі старої одежі. Вони є маленькі розміром, щоб можна їх легко сховати в часі несподіваних обшуків. Тут бачимо частину-фрагмент з такого килимчика. Його взір зродився в самотнім замкненню в таборовій тюрмі. Його тема - церква в полум'ї, представляє руйнування Української Католицької Церкви.

Отець своєї Церкви

Хвилина з торжественної Літургії під час Синоду Української Католицької Церкви в 1980. Кардинал Сліпий у віці 88 років служить. Папа стоїть під хрестом.

В історії римських років Кардинала Сліпого є три інші діяльності: його «занепокоєне старання про всі Церкви» українського обряду, його біль і смуток у зв'язку з відмовою визнання патріархального правління його Церкви, і його невтомна оборона усіх переслідуваних комунізмом.

Йому ніколи не дозволили повернутись до своєї улюбленої України, а він зумів, не без трудно-

щів і перешкод, як пастир віддати всіх своїх вірних на вигнання розсипаних по цілому світі.

В 1968 він відвідав українців у північній і полудневій Америці і Океанії. В найближчих двох роках він був в Німеччині, Іспанії, Англії, Франції і Австрії. В Люрді він зворушливо пригадав останні слова - ридання вмираючого юнака: «Мамо, чи чуєш ти мене?» Його остання велика подорож була в

1976 до ЗСА, Канади, Голяндії і Німеччини.

Суперечності про Патріархат були гіркою тривоною. Він підписав своє Завіщання: «Смирений Йосиф - Патріарх і Кардинал», але він вважав, що його не визнано таким з причин світських і невласних, як таких. В перших місяцях своєї свободи він просив Павла VI визнати Патріархат і 11 жовтня того року він сказав Отцям Вати-

канського Собору, що це є єдиний засіб для збереження єдності і справжнього існування Української Католицької Церкви.

Гірки суперечності

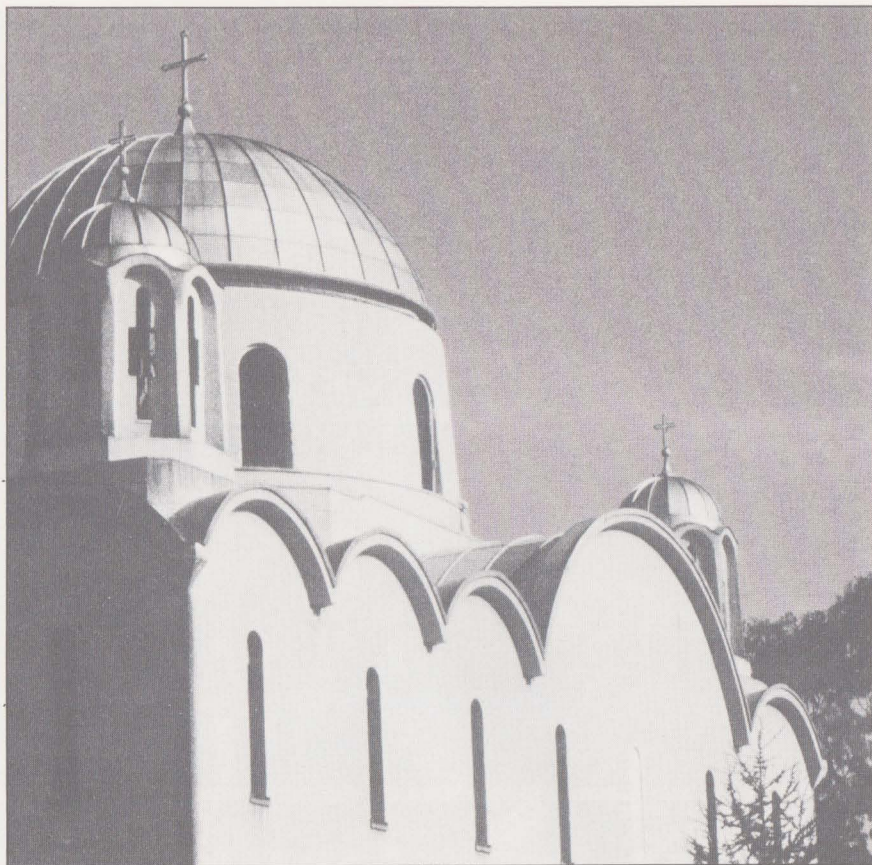
Папа Павло негайно вчинив те, що українці сподівались, буде першим кроком до створення патріархії, коли він визнав древній титул Київських Митрополитів - Верховного Архiepіскопа - титул унікальний в католицькому світі. Цей титул дає рівні права патріярха в Східній Церкві. В 1980 Папа Іван-Павло II поширив ці права і в 1982 Кардинал Сліпий написав своє сильне «Pro memoria» як останній зазив до визнання патріярхального статусу. Але він помер, не діждавшись визнання і засмучений гіркими суперечностями, які постали серед його розсіяного стада.

Та найбільше торкали батьківське серце великого Патріярха такі потреби і страждання його переслідуваних вірних на рідних землях і всіх вірних, що терпіли під комуністичним ярмом. Він написав до Курт Вальдгайма - Генерального Секретаря Об'єднаних Націй, до Президента Картера і він заявляв про це безконечно перед синодами і зібраннями єпископів, вставляючись за свій нарід. Він взяв участь драматично в 1977 в Трибуналі Сахарова в Римі, маючи 85 років. Він сказав: «Я є тут присутній з двох причин. Сьогодні тут свідчать про релігійне пересліду-

Біла камілавка ублагороднює риси похилого Кардинала на цих трьох знімках: вгорі Папа Іван-Павло II вітає його; в центрі - розмова з чеським Кардиналом-Мучеником Бераном; внизу - повна увага для малого Матвія - внука Сахарова.

Золотоверхий Собор Святої Софії в Римі.

вання в Советському Союзі й в моїй батьківщині Україні. Церква, якої я є Главою і Отцем є жертвою цього переслідування, і там де є мова про мою Церкву я мушу бути, щоб її боронити. Другою причиною є, що я - «каторжником»: я є свідком цього Архіпелагу, як це інший «каторжник», Солженіцин, назвав. Я ношу рани цих місць на моєму тілі».

На жаль, голоси таких свідків проходять попри вуха людей в добробуті на Заході, які, далекі від со-

ветських таборів в обличчі близько противної сімдесятилітньої дійсності, терпіння і смерти безчислених мас вірних, все таки уявляють собі, що Божий люд може добротливо співжити з марксистськими безбожниками.

Кардинал помер на запалення легенів, чи радше зі старости, 7 вересня минулого року. Найкращим нашим вшануванням пам'яті того Послідовника Христа буде зберігати пильно його напам'яння. Нехай його велика душа спочиває в мирі в Христі, за яким він ішов.

Хронологія життя Кардинала Сліпого

Рік	Вік	Подія
1892		Народився 17 лютого в Заздрості - Західна Україна.
1917	25	Рукоположений на ієрея в Уневі 30 вересня.
1925	33	Ректор Львівської і Семінарії.
1929	37	Ректор Львівської Богословської Академії.
1939	47	Вересень: Екларх Східної України. Грудень: Архiepіско-Кoadiутор. Наслідник Митрополита Шептицького.
1944	52	Митрополит Шептицький вмирає і дeпoста. Іосиф Сліпий стає Митрополитом.
1945	53	Арештований совєтами 11 квітня.
1946	54	Перший присуд: 8 років тюрми і каторжних робіт.
1953	61	Другий присуд: 5 років і сибірське заслання.
1958	66	Третій присуд: 4 роки тюрми і каторжних робіт.
1960	68	Кардинал «in restore» номінований Іваном XXIII 28 березня.
1962	70	Четвертий присуд - неозначений - висилка до Мордовії - місце для «природної смерті».
1963	71	Звільнення 26 січня; в Римі 9 лютого Заява, щоб встановити Патріархат на II Ватиканському Соборі, 11 жовтня. Основує Український Католицький Університет, 8 грудня. Визнаний як Верховний Архiepіскоп, 23 грудня.
1965	73	Номінований публічно Кардиналом Папою Павлом VI, 25 січня.
1968	76	Перші пастирські подорожі до Північної та Полудневої Америки і до Океанії.
1969	77	Посвячення Собору Святої Софії в Римі.
1971	79	Промовляє на Синоді Єпископів про переслідування Церкви.
1974	82	Відновляє той сам заклик до Єпископів Синоду.
1976	84	Заклик за переслідуваних до Курт Вальдгайма.
1977	85	Промова на Трибуналі Сахарова в Римі.
1980	88	Предсідником на Синоді Українських Єпископів у Римі.
1984	92	Вмирає в Римі 7 вересня.

Як ваші пожертви піддержують Церкву в катакомбах

Подаємо кілька способів,
якими ви допомогли
не загинути Українській
Католицькій Церкві

1. Помагаючи побудувати і провадити університет і семінарію, які Кардинал Сліпий оснував в Римі. Цим ви запевнили, щоб мінімум вільної української науки і культури зберігся як протипага для трагічної ситуації в Україні.

2. Видаванням богословських творів в українській мові для вжитку скитальців, які ми можемо передати в Україну.

3. Виданням перекладу Святого Письма Нового Завіту і кишенькового молитовника зокрема достосованого для підпільної чи катакомбної Церкви.

4. Даючи нам можливість видати нашу Біблію для дітей в українській мові; це вважається «популярним виданням» і має великий попит в Україні. Ми продовжуємо помалу і обережно йти назустріч цьому попитові.

5. Помагаючи передавати радіопередачі в Україну, посилаючи туди посилки, помагаючи цій Церкві іншими різними способами, про які годі говорити, а теж помагаючи втікачам.

6. Найважливіше - створюючи приязнь і моральну піддержку Кардиналові Сліпому і його Церкві в атмосфері, коли чимало вважають її перешкодою для екуменічного діялогу з російським православ'ям.

Отець Веренфрід відвідав Патріарха Сліпого зразу по його визволенню і від тієї хвилини став

Старі приятелі разом в Римі: Кардинал і о. Веренфрід.

його подивляти, став його помічником і його приятелем.

Від 1963 Організація «Поміч Церкві в Потребі» змогла дати близько десять мільйонів доларів для допомоги Українській Католицькій Церкві в Советському Союзі і на поселеннях.

Душогубства і святотацтва

Ми могли б списати множество сторінок з вичислюванням найновіших душогубств, нападів, святотацтв і обманств марксистських безбожників в Україні. По людськи говорячи, не видно там кінця терпіння в Українській Церкві. Та до серця треба б нам взяти слова іншого українця - молодого і сміливого - Йосифа Терелі, який провів зі своїх 41 років життя 18 у

советських тюрмах, таборах і у тих новітніх антикамерах пекла - їхніх психіатричних лікарнях. В 1982 він оснував Ініціативну Групу для Захисту Прав Вірних і Церкви. Він знову тепер є в тюрмі. Він написав: «...Всяке страхіття має свій кінець і ми очікуємо на цей кінець нашої Хресної Дороги, нашої Голготи; а потім - Воскресення!»

Тому просимо вас, на вшанування пам'яті Кардинала Сліпого і для піддержки його ще мученої Церкви, молитесь, не забути і не дозволити довести до забуття, що марксистсько-безбожницьке переслідування ніколи не устає та жертвувати і бути постійним нашим жертводавцем матеріальних засобів, щоби бодай трохи зменшити важкі страдання в тому поневоленню.

Завіщання Ісповідника

Вийнятки зі Заповіщання Блаженнішого Патріярха Йосифа

... Залишаючи цей світ і «сидячи на саях», * як говорили наші предки, після 90-тиклікалітнього життя молюся за вас, моє Духовне стадо, і за весь Український народ, якого я сином і якому я старався весь свій вік служити.

*

... Впродовж цілого свого життя був я, і таким відходжу з цього світу, в'язнем Христа!

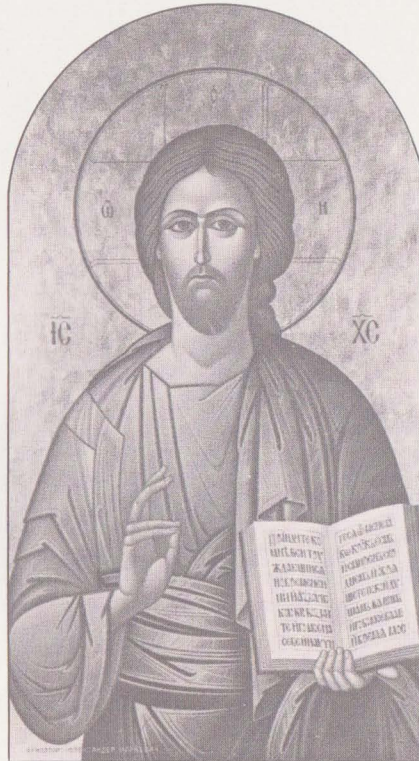
*

... З уваги на те, що атеїзм є тепер офіційною доктриною в Україні і в усіх країнах комуністичного світу, рятуйте Український Католицький Університет, бо це кузня, в якій мають школитися і виховуватися нові покоління священиків і мірських апостолів, борців за вільну від насилля правду і науку!

*

... А коли глядітимете на Собор Святої Софії, і будете паломничати до нього, як до рідної Святині, і молитву приносите в ньому, пам'ятайте, що цей Собор оставляю вам як знак і символ знищених і збечечених українських храмів Божих.

(*) Відноситься це до прадавньої традиції і вислову в Київській Русі, що померлих несено на місце спочинку на саях. Вислів взято з «Поучення» Володимира Мономаха своїм дітям.

*Ісус, якого послідовником він був.
Ікона з іконостасу Собору Святої
Софії в Римі*

... Бо, ще трохи, і Патріярх за якого молитесь переступить поріг туземного життя і не стане видимого символу й уосіблення Патріярхату в його особі. Та в вашій свідомості і вашому видінні остається жива і дійсна Українська Церква, увінчана патріяршим вінцем!

*

... Нераз як Глава нашої Церкви напоумлював рішучим твердим словом, коли треба було збудити приспане сумління і вказати на пастирську відповідальність за духовне стадо перед Богом і Церквою. Бо ж Єпископат повинен бути зразком однозгідності у правлінні Церкви і прикладом єдності в усіх ділянках церковного і народного життя! Всі мої переживання з того приводу - зневаги, душевні рани, словом всі оці «стріли лукавого» - вам відомі. Вони не були легші, як у в'язницях і на засланнях. І переживав я їх так само болюче, як переживав передше в'язничні тортури. Та сьогодні я дякую Всевишньому за те, що мене били в тюрмах і били на волі! Дякую Йому за те, що мене били, а не величали раби! Прощаю їм усім, бо й вони - тільки знаряддя в руках Всевишнього, що покликав мене і дав мені свою Благодать, **бути в неволі і на волі в'язнем Христа ради!**

*

... Лечу думками до всіх моїх братів і сестер в Україні і на просторах цілого Радянського Союзу, до тих, що страждуть на волі, і до тих, що

караються у в'язницях, тюрмах, в таборах невідсильної, праці і в лагерах смерті... Між ними бачу нових борців, науковців, письменників, мистців, селян, робітників. Бачу між ними іскателів істини й оборонців справедливості. Чую їхній голос в обороні основних прав людини і людської спільноти. З подивом гляджу на них, як вони борються своє українське слово, збагачують свою українську культуру, як усіма силами свого ума і серця рятують українську душу. І сострадаю з ними всіма, бо їх за те переслідують як злочинців.

*

... Поховайте мене в нашому Патріаршому Соборі Святої Софії, а як воплотиться наше видіння і востане на волі наша Свята Церква і наш Український Нарід, занесіть мою домовину, в якій спочину, на рідну Українську Землю і покладіть її у храмі Святого Юра у Львові. Якщо такою буде воля Божа і бажання Українського Божого люду, складіть мою домовину в підземеллях оновленого Собору Святої Софії. В підземеллях Київської тюрми мене довгими роками мучили, коли я був живим, в підземельній гробниці оновленого Собору Святої Софії Київської спокійно спочив би я, бувши плоттю вмерлим!

*

... «Сидячи на саях на дорозі в далечинь...» молитву мовлю до нашої Небесної Заступниці і Владичиці, Богородиці - Приснодіви: Прийми під свій Могутній Покров нашу Українську Церкву і наш Український нарід!

Благодать Господа Нашого Ісуса Христа, і любов Бога і Отця, і причастя Святого Духа нехай буде з усіма вами!

† Смирений Йосиф
Патріарх і Кардинал

Прощальні Слова Папи

В середу 17 жовтня минулого року Папа Іван-Павло II відслужив Святу Літургію в базиліці св.Петра за покій душі Кардинала Сліпого. Подаємо головну частину прощального слова Папи до свого великого українського Брата.

«Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегшу вас!»... Слова Христові - синтеза довгого і повного страждань життєвого шляху дорогого Верховного Архієпископа. Знаємо бо, скільки довелося йому зазнати труднощів і переслідувань. Але знаємо також і те, що ніколи не бракувало йому Христової потіхи. Він завжди і єдино знаходив у Христі покріплення, щоб стати людиною неподоланою.

Посліднє цілування Святішого
Отця Кардиналові Сліпому
в Соборі Святої Софії

ної віри, пастирем безстрашним, свідком героїської вірності, визначною особистістю в Церкві.

«Прикро згадувати ту довгу Голготу, яку безвинний Архієпископ Митрополит мусів терпіти з причини своєї християнської віри! Знаємо, що під час тих років ув'язнення і каторги йому часто вдавалося тайкома служити Євхаристію, знаходячи в Христі силу і радість, щоб з Ним і для Нього страждати для захисту і збереження віри в своєму народі. Врешті Папі Іванові XXIII-му вдалося одержати для нього звільнення. Дня 9 лютого 1963 Архієпископ Сліпий прибув до Риму. Під час першої зворушливої зустрічі, мій попередник Іван XXIII, цитуючи слова «Наслідвання Христа», сказав: «Щаслива та година, коли Ісус кличе від сліз до духовної радості!» (Кн. II, гл. VIII).

«В останньому проміжку свого життя Кардинал Сліпий зберіг свій душпастирський запал і динамізм. З прикладу його життя виникає для нас повчання. Воно може послужити й нам, що ще верстаємо шлях життя, і також усій Церкві».

«Дорогі Браття і Сестри! Принісши цю святу Жертву за Кардинала Йосифа Сліпого, ми молимо Господа за нього, роздумуючи над його героїською вірою. Ми молимо Діву Марію за переслідуваних християн в сучасному суспільстві, за наших братів українців, що в своїй Батьківщині, і за тих, що розсіяні по світі».

Якщо б коли появилась в нас інакша думка на лоні Христової Церкви і вона доходила б до пункту небезпеки для єдності, подумаймо тоді про приклад Кардинала Сліпого і зупинімся на хвилину. Він видержав 18 літ у советських тюрмах, щоб боронити єдність своєї Церкви з Римом і зберіг цю єдність через 21 років в Римі, незважаючи на глибокий біль у зв'язку з патріархальною контроверзією. Ми залишаємо вам цю останню знимку, коли він стоїть біля Святішого Отця, оточений своїми братами Владиками Української Католицької Церкви. Так про нього пам'ятаймо.

**Ваша пожертва для
Організації
«Поміч Церкві в
Потребі»**

В АВСТРАЛІЇ
Aid to the Church in Need
P.O. Box 11
Eastwood, N.S.W. 2122

В АВСТРІЇ
Kirche in Not/Ostprie-
sterhilfe Postfach - 10 A-1172
Wien - Tel. 0222/422553

У БЕЛЬГІЇ
Kerk in Nood/Oostprie-
sterhulp VZW Oevelsedreef 1
B-3180 Westerlo
Tel. 014/544055

У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ
Aid to the Church in Need

3-5 North Street, Chichester
West - Sussex PO19 1LB -
tel. 0234/787325

У ГОЛЯНДІЇ
Stichting Hulpactie Kerk in
Nood V.H. Postbus 4
NL-6260 AA Vught
tel. 073/560403

В ЕСПАНІЇ
Ayuda a la Iglesia Necesitada
Ferrer del Rio 3 E-28028
Madrid - tel. 01/2559212

У ЗСА
Aid to the Church in Need -
12 Fair Street Carmel -
N.Y. 10512 -
tel. (914) 225 5311

У КАНАДІ
Aid to the Church in Need
P.O. Box 250 Montreal,

Q.C., H3P 3C5 -
tel. (514) 340 1951

В ІТАЛІЇ
Aiuto alla Chiesa che Soffre
Lungotevere Ripa 3/A
00153 Roma - tel.(06)589 0841

У НІМЕЧЧИНІ
Kirche in Not/Ostprie-
sterhilfe Postfach 701027 - D-8000
München 70 -
tel. 089/717978

У ФРАНЦІЇ
Aide à l'Eglise en Détresse
B. P. 1 - F-78750 Mareil-
Marly - tel. 3/9584345

У ШВАЙЦАРІЇ
Kirche in Not/Ostprie-
sterhilfe Hofstrasse 1 -
CH-6004 Luzern -
tel.041/514670

Редакція

Kirche in Not/Ostprie-
sterhilfe e.V.
KÖNIGSTEIN, Deutschland

Відповідальний видавець

Werenfried van Straaten,
O. Praem. - Postfach 1209
6240 KÖNIGSTEIN 1,
Deutschland
Для Бельгії: Oevelsedreef 1,
B-3180 WESTERLO

Передплата

річно: £ 3 - \$ 5
Жертводавці одержують це
видання даром За дозволом
церковної влади
Printed in Belgium
ISSN 0252-2535